NOMINA TAN-NUTAR IAN SPITERI GĦALL-ĦATRA TA' AMBAXXATUR MHUX RESIDENTI GĦAR-RUMANIJA

Mistoqsijiet sottomessi mill-Membri tal-Gvern

1. **X'taħseb li huma l-isfidi li għandha r-Rumanija? U kif qiegħed tara dawn l-isfidi jiġu indirizzati f'dan il-pajjiż? X'inhuma l-binarji, b'mod ġenerali, li beħsiebek taħdem fuqhom f'każ li tinħatar Ambaxxatur?**

<u>Risposta għall-ewwel żewġ partijiet tal-mistoqsija</u>:

Ir-Rumanija għamlet progress kbir minn żmien ir-Rivoluzzjoni tas-sena 1989 lil hawn, u dan kemm billi nisslet prinċipji demokratriċi, kemm billi tat liberatijiet ċivili u kif ukoll bit-tisħiħ tad-drittijiet fundamentali. Tant huwa minnu illi fl-1 ta' Jannar 2007, l-Unjoni Ewropeja laqgħet lir-Rumanija bħala membru sħiħ fi ħdanha, u biex dan seta' jseħħ, fis-seba' snin preċedenti hija kellha twettaq diversi riformi ta' natura politika, ekonomika u soċjali, fost l-oħrajn. Tali riformi kienu jinkludu it-tisħiħ u konsolidazzjoni ta' sistemi demokratriċi, l-implimentazzjoni tar-*Rule of Law,* garanzija għall-ħarsien tad-drittijiet fundamentali, inkluż id-dritt tal-libertà tal-espressjoni, u kif ukoll sistema effettiva ta' *free market economy.* Ta' min jinnota illi fid-29 ta' Marzu 2004, ir-Rumanija ssieħbet fin-NATO u kienet ko-parteċipi mal-allejati f'diversi operazzjonijiet militari.

Minkejja dan il-progress sinifikanti, fejn naraw tranżizzjoni minn pajjiż preċedentement imkisser minn reġim dittatorjali għal wieħed ibbażat fuq prinċipji u sistemi demokratiċi, ir-Rumanija għadha tissielet minħabba l-instabbilità politika, bin-nuqqas ta' indipendenza ġudizzjarja, bil-livell għoli ta' korruzzjoni, bl-istaġnar ekonomiku u inflazzjoni għolja, u minn żmien il-pandemija tal-COVID-19 lil hawn, bl-ammont kbir ta' moviment soċjali barra mill-pajjiż għall-pajjiżi oħra Ewropej inkluż lejn l-Amerika, bi speranza minima li dawn jerġgħu jirritornaw, u fost dawn li qed jemigraw, hemm numru ta' professjonisti u negozjanti validi ħafna għal pajjiżhom.

Għalhekk, filwaqt illi naraw progress kbir illi sar bis-sħubija tagħha fl-Unjoni Ewropeja, l-infrastruttura dgħajfa tagħha qed timpatta b'mod negattiv in-negozji, il-produttività, u fuq kollox in-nuqqas ta' investiment minn pajjiżi oħra. Il-fatt li r-Rumanija mhix parti miż-żona tal-ewro u l-fatt illi l-lingwa Ingliża mhix mitkellma daqstant, huma żewġ punti kruċjali li rażżnu l-potenzjal li jattiraw investiment ġdid. In oltrè, l-inflazzjoni, il-pagi baxxi, u l-gwerra tal-Ukrajna, xejn ma għenu biex is-sitwazzjoni ekonomika ġewwa r-Rumanija tissaħħaħ. Minn statistika miġbura fis-sena 2022, irriżulta l-maggior parti tar-Rumeni jħossu li l-akbar sfidi jirrigwardaw l-oqsma tal-infrastruttura (speċjalment dawk tat-toroq), tas-saħħa, tal-edukazzjoni, u kif ukoll in-nuqqas ta' *greener economy*. Madankollu, ir-Rumanija qiegħda tagħmel sforzi kbar biex ittejjeb is-sitwazzjoni preżenti tagħha, tant hu hekk li fl-'Economy Policy Reforms' tas-sena 2021, hija applikat ir-rakkomandazzjonijiet tal-aqwa ħames prijoritajiet tar-riforma, u cioè:

I.S.

i. ***Social protection:*** *Providing adequate support to those out-of-work can reduce poverty risks;*

ii. ***Education and skills:*** *Adapting skills to the fast changing environment can foster competitiveness and increase job quality;*

iii. ***Healthcare:*** *Improving health outcomes is a prerequisite to strong, resilient and inclusive growth;*

iv. ***Environmental policy:*** *Reducing air pollution can improve health and economic performance;*

v. ***Competition and regulation:*** *Addressing barriers to competition and inefficiencies in the insolvency regime can spur business dynamism and productivity.*

2. Bħala Ambaxxatur mhux residenti, kif tara li x-xogħol tiegħek jista' jwassal sabiex jiżdiedu u jitjiebu r-rabtiet politiċi u soċjali bejn ir-Rumanija u Malta rispettivament? Liema taħseb li huma l-isfidi prinċipali li għandna negħlbu sabiex insaħħu r-relazzjoni bejn iż-żewġ pajjiżi?

3. X'taħseb li huma n-niċeċ ekonomiċi u kummerċjali li nistgħu nsibu sinerġiji fuqhom bejn Malta u r-Rumanija? Kif tara li għandna nsaħħu r-relazzjonijiet kummerċjali bejn iż-żewġ pajjiżi rispettivi?

5. Kif tara li Malta u r-Rumanija jistgħu jikkollaboraw, possibilment anke fis-setturi tat-turiżmu, tal-industrija u tas-servizzi? Tara li hemm lok fejn b'xogħlok bħala Ambaxxatur tkun tista' tħeġġeġ kollaborazzjoni f'dan is-settur?

Risposta kemm għall-aħħar parti tal-ewwel mistoqsija, u kif ukoll għat-tieni, għat-tielet u għall-ħames mistoqsija:

Jekk ningħata l-privileġġ miż-żewġ naħat tal-Kamra illi niġi maħtur ambaxxatur ta' pajjiżi, irwol illi bla dubju ta' xejn fih preġju u unur kbir, ninsab konxju illi ir-responsabilitajiet u l-isfidi sejrin ikunu kbar ħafna, speċjalment għax hemm differenzi kbar bejn iż-żewġ pajjiżi, differenzi mhux biss ġeografiċi imma anke saħansitra kulturali, soċjali, politiċi u ekonomiċi. Minkejja dan, nemmen bi sħiħ, li kull sfida fiha s-sabiħ u s-sodisfazzjon tagħha, u dan tgħallimtu speċjalment fis-sitt snin illi domt sindku ta' Ħal Balzan, fejn bħala sindku irrealizzajt illi b'rieda tajba, determinazzjoni, integrità u prinċipji sodi, kull sfida tista' tingħeleb f'opportunita' u tħalli riżultati pożittivi għall-ġid komuni.

Nixtieq nagħti introduzzjoni qasira dwar ir-rabtiet li kellha Malta mar-Rumanija fi snin preċedenti, għax din tagħti stampa ċara tal-iżvilupp diplomatiku bejn iż-żewġ pajjiżi. L-ewwel relazzjonijiet diplomatiċi bejn iż-żewġ pajjiżi u li minn hemm wittew it-triq għal aktar ko-operazzjoni futura, bdew preċiżament fis-7 ta' Ġunju 1968, u b'koinċidenza u fl-istess ħin b'unur ngħid illi kien in-nannu tiegħi stess in-Nutar Ġużi Spiteri, dak iż-żmien Ministru tal-Agrikoltura, Sajd, Kummerċ u Industrija, li effettivament laqa' l-ewwel delegazzjoni Rumena ġewwa pajjiżna.

I.S.

F'din l-istedina, id-delegazzjoni Rumena kellha l-opportunità li tiltaqa' mal-Kamra tal-Kummerċ, u wriet interess kbir li tinvesti ġewwa pajjiżna fosthom bil-bini ta' fabbriki. Ir-rabtiet bejn iż-żewġ pajjiżi issaħħew fis-sebgħinijiet u tmenijiet, u l-President Agatha Barbara kienet strumentali għal dan, tant hu hekk, li ż-żewġ pajjiżi adottaw politika komuni f'ħafna oqsma fosthom, fid-diżarmament, paċi, industrija, turiżmu u ko-operazzjoni ekonomika.

Fis-sena 1971, delegazzjoni oħra Rumena ġiet Malta biex tiddiskuti proġetti relatati fost l-oħrajn, mal-agrikoltura u t-turiżmu, u f'Novembru tal-istess sena l-Prim Ministru Dom Mintoff għamel l-ewwel żjara tiegħu fir-Rumanija. Minn dak iż-żmien 'l hawn, f'dal-aħħar erbgħin sena, ir-relazzjonijiet bejn iż-żewġ pajjiżi, għalkemm mhux dejjem kienu viċini u produttivi, bla dubju ta' xejn kienu pożittivi u bbażati fuq rieda tajba bejn iż-żewġ naħat, tant li ġew konklużi u ffirmati numru ta' ftehim, protokol, u dikjarazzjonijiet bilaterali bejn Malta u r-Rumanija. Laqgħa importanti ħafna ġewwa r-Rumanija seħħet f'Settembru tas-sena 2013, fejn fiha attendew fost l-oħrajn, l-Onor Speaker Anġlu Farrugia, l-Onor Carmelo Abela u l-Onor David Agius, u fejn fost il-materji li ġew diskussi kien hemm l-industrija, it-turiżmu, l-edukazzjoni u r-rabtiet politiċi bilaterali li dwarhom sejjer naċċena fil-qosor aktar 'il quddiem.

Hemm min forsi jistaqsi u ġustament, kif jista' nutar jikkontribwixxi, isaħħaħ u jtejjeb ir-rabtiet politiċi, soċjali u kummerċjali bejn żewġ pajjiżi, f'setturi bħat-turiżmu, industrija, servizzi, u edukazzjoni. Fit-tnejn u għoxrin sena illi ili naħdem ta' nutar, u kif ukoll fl-esperjenza tiegħi ta' sindku, kelli l-opportunità u vantaġġ kbir li niltaqa' fost l-oħrajn ma' diversi imprendituri, negozjanti, kapijiet ta' dipartimenti, entitajiet governattivi u non-governattivi, ministri, segretarji parlamentari, u NGO's, u għalhekk l-*exposure* illi kelli u għad għandi ma' dal-persuni validi, sejra tkun għodda kbira ħafna fil-ħidma tiegħi; wara kollox il-politika ssir minn nies għan-nies.

Jekk in-nomina tiegħi tiġi approvata, għandi pjanijiet sabiex fit-tliet snin li ġejjin, niltaqa' ma' diversi entitajiet lokali fosthom il-Kamra tal-Kummerċ, l-MHRA, il-Malta Enterprise, INDIS, u l-Università ta' Malta, sabiex nesploraw kif Malta tista' tattira investiment Rumen ġewwa pajjiżna u kif ukoll kif l-imprenditur Malti jista' jinvesti aktar ġewwa r-Rumanija. Nemmen bi sħiħ li nistgħu insaħħu l-investiment reċiproku mhux biss fejn jidħlu l-importazzjoni u l-esportazzjoni, imma anke turiżmu siegħa dak tradizzjonali u kif ukoll dak innovattiv. F'dak li jirrigwarda turiżmu, iż-żewġ pajjiżi tant għandhom x'joffru, tant għandhom attrazzjonijiet differenti, illi tkun ħasra li dawn ma jiġux esplorati. Nemmen ukoll li r-Rumanija għandha tara l-importanza kbira illi Malta għandha x'toffri fl-istudju tal-lingwa Ingliża. Nixtieq nesplora wkoll niċeċ ġodda ta' investiment, li filwaqt illi persważ li mhux faċli li jinstabu, nemmen li b'rieda tajba bejn iż-żewġ pajjiżi, għandu jsir progress f'dan ir-rigward. Fejn jidħlu kunsilli, nixtieq niddiskuti l-possibbiltà ta' aktar *Twinning* u opportunitajiet simili oħra.

Fir-riċerka li għamilt għat-tħejjija ta' dawn it-tweġibiet għall-mistoqsijiet sottomessi mill-Membri tal-Gvern u dawk tal-Oppożizzjoni, sibt fost l-oħrajn illi r-Rumanija

D.Z.

għandha ħafna x'toffri lill-imprenditur Malti, speċjalment fil-qasam tal-agrikoltura u ċerejali, u fil-produzzjoni u esportazzjoni tal-inbid, u dan peress illi l-art hija rħisa. Infatti, id-delegazzjoni Maltija li żaret ir-Rumanija fis-sena 2013, kellha opportunità li żżur il-Park Industrijali li ġie żviluppat barra l-belt ta' Ploiesti li tinsab mas-sittin kilometru bogħod mill-belt kapitali ta' Bucharest. Daqstant ieħor nemmen li Malta għandha faċilitajiet tajbin ħafna x'toffri lill-imprenditur Rumen illi juri x-xewqa li jinvesti f'wieħed mill-Parki Industrijali illi għandna, speċjalment fl-oqsma tal-manifattura u farmaċewtika.

Il-fatt li fil-preżent jeżistu titjiriet diretti bejn iż-żewġ pajjiżi darbtejn fil-ġimgħa, huwa vantaġġ kbir biex tissaħħaħ ir-relazzjoni bilaterali u jiżdied it-turiżmu u kummerċ reċiproku. Sfortunatament hemm ċertu diffikultajiet li fil-preżent irridu ngħixu bihom, fosthom il-burokrazija bankarja ġewwa Malta illi qiegħda tgerrex in-negozji minħabba dewmien esaġerat fil-ftuħ u operazzjoni ta' kontijiet bankarji, filwaqt illi r-Rumanija qiegħda tbati minħabba li mhix parti miż-Żona tal-Ewro u lanqas tax-Schengen.

4. **Tara li hemm trattati li jistgħu jitħaddmu aħjar bejn iż-żewġ pajjiżi? Jew trattati oħra li għandhom jiġu esplorati għaż-żmien li ġej?**

Kif diġà kelli l-opportunità li naċċena għalihom, f'dawn l-aħħar ħamsa u erbgħin sena ġew iffirmati bejn iż-żewġ pajjiżi numru (għalkemm mhux numeruż) ta' ftehim fosthom fl-oqsma tal-ajru, edukazzjoni, xjenza, kultura, ekonomija, industrija u teknoloġija. Peress illi r-Rumanija mhix parti mix-Schengen, hemm akkordju speċifiku fuq il-ħruġ ta' visas bejn iż-żewg pajjiżi. Trattat importanti ħafna huwa dak tad-'Double Taxation Relief (Taxes on Income) (Romania) Order, 1997', li saret parti mil-liġi Maltija permezz tal-Avviż Legali numru 65 tas-sena 1997, li permezz tagħha toffri ħafna vantaġġi ta' taxxi fuq investiment. Ta' min jinnota wkoll li jeżisti ftehim u hemm relazzjonijiet diplomatiċi bejn l-Ordni Sovrana ta' Malta u r-Rumanija. Però nemmen li wasal iż-żmien għal aktar trattati dettaljati u effettivi f'diversi oqsma.

6. **Tista' telabora ftit iżjed fuq il-karriera tiegħek fi ħdan il-Korp Diplomatiku u/jew il-Ministeru tal-Affarijiet Barranin?**

Kif jixhed is-CV tiegħi, il-karriera tiegħi kienet dejjem fil-kamp notarili u dak politiku fil-vesti tiegħi ta' sindku għal sitt snin.

Mistoqsijiet sottomessi mill-Membri tal-Oppożizzjoni

1. **Tista' tispjega x'passi taħseb li għandhom jittieħdu sabiex jissodaw iktar ir-relazzjonijiet ta' pajjiżna mal-pajjiż li tiegħu ġejt nominat biex isservi bħala ambaxxatur ta' pajjiżna?**

Nirreferi għar-risposti tiegħi għad-domandi tal-Membri tal-Gvern billi dawn ir-risposti jikkontjenu d-dettalji relattivi.

J.-S.

2. Tista' tindika, fl-opinjoni tiegħek, liema huma l-isfidi prinċipali fir-relazzjonijiet bejn Malta u l-pajjiż li tiegħu ġejt nominat biex isservi bħala ambaxxatur ta' pajjiżna?

Filwaqt illi diġà kelli l-opportunità illi nittratta xi wħud minn dawn l-isfidi fir-risposti li tajt aktar 'il fuq, però dawk prinċipali jibqgħu:

i. Il-fatt li r-Rumanija mhix parti mix-Schengen u li għalhekk jillimita l-moviment ħieles bejn iż-żewġ pajjiżi, għalkemm jeżisti akkordju f'dar-rigward;

ii. Il-fatt li r-Rumanija mhix parti miż-żona tal-ewro u allura ċertament ikun hemm limitazzjonijiet u restrizzjonijiet speċjalment f'dak li jirrigwarda l-kambju;

iii. Il-fatt li l-lingwa Ingliża mhix imħaddna daqstant ġewwa r-Rumanija, però fl-istess ħin din tista' tkun ta' opportunità għal Malta; u

iv. Is-sitwazzjoni ekonomika preżenti fir-Rumanija.

3. Tista' tispjega x'inhuma l-pożizzjonijiet u interessi komuni li aħna nħaddnu mal-pajjiż li tiegħu ġejt nominat biex isservi bħala ambaxxatur ta' pajjiżna?

Nirreferi għar-risposti tiegħi għad-domandi tal-Membri tal-Gvern billi dawn ir-risposti jikkontjenu d-dettalji relattivi.

4. Tista' tinforma lill-kumitat jekk diġà kellekx żjarat fil-pajjiż li tiegħu ġejt nominat biex isservi bħala ambaxxatur ta' pajjiżna u jekk għandekx xi rabtiet jew investimenti kummerċjali f'dak il-pajjiż?

Nikkonferma illi qatt ma kelli l-opportunità li nżur dal-pajjiż u ma għandi ebda rabtiet ma' u/jew investimenti kummerċjali fir-Rumanija.

5. Tista' tindika jekk kontx impjegat mal-Istat Malti u, jekk iva, f'liema dipartiment/awtorità/entità?

Nikkonferma illi qatt ma kont impjegat mal-Istat Malti, għalkemm kif spjegajt aktar 'il fuq, kont sindku għal sitt snin ġewwa Ħal Balzan.

6. Tista' tindika jekk qatt kontx parti minn Segretarjat ta' Ministru jew Segretarju Parlamentari jew jekk ħdimtx fil-qrib tagħhom f'dawn l-aħħar snin?

Nikkonferma illi qatt ma kont parti minn segretarjat ta' ministru jew segretarju parlamentari u li qatt ma ħdimt fil-qrib tagħhom f'dawn l-aħħar snin.

7. Tista' tindika jekk kontx involut f'xi ħidma diplomatika preċedenti fi ħdan il-Ministeru tal-Affarijiet Barranin?

D.S.

Nikkonferma li qatt ma kont involut f'xi ħidma diplomatika preċedenti fi ħdan il-Ministeru tal-Affarijiet Barranin.

8. Tista' tiddikjara jekk għandekx xi kunflitt ta' interess f'din il-ħatra tiegħek?

Niddikjara illi m'għandi l-ebda kunflitt ta' interess f'din il-ħatra.

9. Tista' tiddikjara jekk għandekx passaport ta' pajjiż ieħor?

Nikkonferma illi l-uniku passaport illi għandi huwa dak tar-Repubblika ta' Malta.

Nutar Ian Spiteri B.A.; N.P.